

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертацію Полілуєвої Інги Володимирівни
**«Особливості емоційно-вольової регуляції спортивно-художньої
діяльності у підлітковому віці»,**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Актуальність теми дисертаційної роботи І.В. Полілуєвої визначається необхідністю вирішення проблем розвитку довільної регуляції поведінки та емоційно-вольового потенціалу суб'єкта спортивної діяльності. У сучасній психологічній науці одним з найважливіших залишається завдання формування особистості здатної регулювати свої стани, гнучко і самостійно використовувати отриманий досвід, створювати нове. Особливо, у складних життєвих ситуаціях, що потребують адаптивних перебудов, відіграє роль рівень активності особистості та ступінь її мобілізації. Успішна адаптація до вимог сучасного суспільства можлива завдяки розвиненим формам емоційної регуляції, стійкості до впливу стресових факторів та здатності до оволодіння власною поведінкою. Потреба у розвитку зазначених якостей особливо гостро постає у підлітковому віці, оскільки, саме в цей період, людина засвоює нові способи поведінки, навички соціальної взаємодії, розширює свій емоційний досвід. Тому дослідження емоційно-вольової регуляції особистості у підлітковому віці є особливо доцільним.

Дисертаційне дослідження І.В. Полілуєвої проводилося у рамках комплексної науково-дослідної теми кафедри практичної психології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Психологія розвитку суб'єктів педагогічного процесу» (номер державної реєстрації 0111U008875).

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел і додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми, чітко визначено об'єкт і предмет дослідження, сформульовано мету та завдання, зазначено методи. Дисертантка розкриває наукову новизну, теоретичне і практичне значення роботи, наводить дані щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

Зміст першого розділу дисертації свідчить про те, що І.В. Полілуєва детально вивчила наукову літературу за проблемою дисертаційного дослідження, що дозволило їй розкрити різні підходи до розуміння поняття «емоційно-вольова регуляція», здійснити аналіз психологічного змісту емоційно-вольової регуляції та її детермінант у підлітковому віці та відобразити результати наукових досліджень емоційно-вольової регуляції особистості у межах спортивно-художньої діяльності. Дисертанткою відмічається, що емоційно-вольова регуляція спортивно-художньої діяльності обумовлена сукупністю психологічних детермінант, до яких відносяться спеціальні здібності, вольові якості, спортивна саморегуляція, оптимізм тощо.

У другому розділі автором представлені результати емпіричного дослідження психологічних особливостей емоційно-вольової регуляції спортивно-художньої діяльності підлітків, впливу вольових, мотиваційних та поведінкових здатностей і якостей, спеціальних здібностей, на її успішність та актуалізацію психічних станів перед змаганням. У роботі виокремлено психологічні предиктори успішності спортивно-художньої діяльності підлітків, а також перебігу станів самопочуття, активності та настрою перед змаганням.

У третьому розділі здійснено аналіз ефективності впровадження авторської розвивальної програми з формування навичок спортивної саморегуляції. Автором переконливо доведено позитивний вплив програми на саморегуляцію психічних станів в умовах змагання у спортивно-художній діяльності.

Дисертаційна робота Полілуєвої І.В. характеризується чіткою

структурою, логічністю та послідовністю викладення, глибоким та змістовним кількісним і якісним аналізом даних, отриманих в ході емпіричного дослідження. Зроблені висновки відповідають завданням, які було сформульовано на початку дослідження.

Теоретико-методологічний аналіз проблеми та узагальнення емпіричного матеріалу, послідовна реалізація теоретичних положень у вирішенні завдань емпіричного дослідження, сполучення кількісного та якісного аналізу одержаних даних із застосуванням методів математичної статистики, достатня репрезентативність вибірки забезпечили надійність та достовірність результатів. Дизайн дослідження передбачав використання комплексу методів, адекватних його меті та завданням. Все це обумовило достатній ступінь обґрунтованості основних наукових положень і висновків дисертаційного дослідження І.В. Полілуєвої.

Наукова новизна дисертаційного дослідження визначається тим, що вперше виявлено психологічні предиктори успішності спортивно-художньої діяльності у підлітковому віці; визначено позитивну роль мотивації, оптимістичного атрибутивного стилю, копінгів спортивної діяльності та спеціальних здібностей в актуалізації сприятливих психоемоційних станів підлітків перед змаганням у спортивно-художньої діяльності; розширено уявлення про роль спеціальних здібностей в емоційно-вольовій регуляції спортивно-художньої діяльності підлітків, до яких віднесено музичні, рухові, візуально-моторні, спортивно-імагінативні та естетичні.

На окрему увагу заслуговує удосконалення засобів психодіагностики емоційно-вольової регуляції спортивно-художньої діяльності у шляхом створення психодіагностичного комплексу, який включає авторську методику дослідження спотивної саморегуляції.

Теоретична цінність роботи полягає в узагальненні й подальшому розвитку теоретичних положень концепції емоційно-вольової регуляції та психологічної детермінації цих процесів

Отримані в ході дослідження результати можуть бути використані як

при викладанні відповідних тем з курсів «Вікова психологія», «Психологія спорту» для студентів педагогічних і психологічних спеціальностей, так і з метою психодіагностики та консультування.

Основні положення дисертації автором достатньо повно викладено у 7 публікаціях (4 одноосібних і 3 у співавторстві), із них 5 статей опубліковано у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України, які входять до наукометричних баз.

Автореферат відображає основні положення дисертації.

Поряд із позитивною характеристикою роботи слід відмітити такі зауваження:

1. В якості залежної змінної для оцінки рівня емоційно-вольової регуляції підлітків у спортивно-художній діяльності дисертанткою було віддано перевагу вимірюванню сукупності психічних станів у ситуації перед змаганням, проте цей вибір у роботі виявився недостатньо обґрунтованим. Оскільки інші ситуації спортивно-художньої діяльності, (тренування, репетиції тощо) також є показовими для визначення міри оволодіння підлітками засобами саморегуляції станів, дослідження значно виграло б, якщо автором було їх охарактеризовано.

2. Для контролю ефективності програми дисертанткою було проведено порівняння показників психоемоційних станів самопочуття, активності та настрою підлітків перед змаганням до та після впровадження розвивальної програми, проте поза увагою залишилась сукупність психоемоційних станів, охарактеризованих у другому розділі за методикою М.А. Кузнецова. Опис ефективності програми був більш переконливим, якщо автором були б наведені дані про динаміку усіх станів, які актуалізуються у підлітків перед змаганням.

3. Дослідження виграло, якби автором до психологічних детермінант успішності спортивно-художньої діяльності було віднесено та вивчено психологічні особливості спілкування суб'єкта цієї діяльності з тренером та партнером.

4. Розкриття та емпіричне дослідження статевої відмінності особливостей емоційно-вольової регуляції підлітків у спортивно-художній діяльності доповнило та покращило проведене дослідження.

Зазначені зауваження суттєво не впливають на значення виконаної роботи, не зменшують цінності та наукового рівня дисертації.

Дисертаційна робота І.В. Полілуєвої є самостійним, завершеним дослідженням з актуальної для вікової та педагогічної психології проблеми, в якій отримані нові науково обґрунтовані експериментальні результати.

Дисертація «Особливості емоційно-вольової регуляції спортивно-художньої діяльності у підлітковому віці» відповідає вимогам, встановленим МОН України до кандидатських дисертацій, а її автор, Полілуєва І.В., заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент
доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки і психології
управління соціальними системами
імені акад. І.А. Зязюна
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»
Підбуцька Ніна Вікторівна

Підпис <u>Підбуцької Н.В.</u>
ЗАСВІДЧУЮ:
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
"ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ"
<u>Заковоротний О.Ю.</u>
02 05 20 18 р.